

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ DANCE CREATIVE WEAPON

กรกนก ทับจิ้น*

KORNGANOK TUBJEEN

(Received: July 4, 2023; Revised: October 26, 2023; Accepted: June 12, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและหลักการใช้อาวุธในสังคมไทยทั้งในบริบทของการทหารและการแสดงละคร โดยเน้นการวิเคราะห์จากบทละครในเรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง เพื่อพัฒนาสู่การสร้างสรรค์การแสดงชุด “อาวุธยุทธศาสตร์” งานวิจัยอาศัยกระบวนการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ และประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ ดำเนินการตามหลักนาฏยประดิษฐ์ 7 ขั้นตอนของ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ คือ 1) การกำหนดแนวคิด 2) การออกแบบร่าง 3) การพัฒนาแบบ 4) การก่อสร้าง 5) การเก็บรายละเอียด 6) การเสนอผลงาน 7) การประเมินผลงาน การแสดงประกอบด้วย ผู้แสดงหญิง จำนวน 4 คน การแต่งกายยืนเครื่องพระขนยาว ใช้วงปีพาทย์ไม้นวมประกอบการแสดง แบ่งรูปแบบการแสดงออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ อาวุธโบราณการละคร กระบวนท่ารำอาวุธทวน กระบวนท่ารำอาวุธหอกซัด กระบวนท่ารำอาวุธกระบี่ และกระบวนท่ารำอาวุธกริช ลักษณะการใช้อาวุธแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ อาวุธที่ใช้รบบนหลังม้า คือ ทวนและหอกซัด สำหรับแทงหรือพุ่งเข้าใส่ศัตรู อาวุธที่ใช้รบบนพื้นราบในระยะประชิดตัว คือ กระบี่และกริช สำหรับแทงหรือฟัน โดยมีการสอดแทรกกระบวนท่ารำ “ตีเลาะ” ตามแบบนิยมในโขนละคร การแสดงชุดนี้เป็นการแสดงสร้างสรรค์ที่ต่อยอดจากองค์ความรู้ดั้งเดิมของบรมครูทางศิลปะการแสดงโขนละคร มุ่งพัฒนานำเสนอให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยในปัจจุบันที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและต้องการเนื้อหากระชับได้ใจความ งานวิจัยนี้

* คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

เป็นตัวอย่างหนึ่งของการอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมให้อยู่คู่สังคมไทย
ในรูปแบบใหม่

คำสำคัญ : กระบวนท่ารำอาวุธ นาฏศิลป์สร้างสรรค์ อาวุธยุทธศาสตร์

Abstract

This research aims to explore the historical background and principles of weapon usage in Thai society, both in military contexts and theatrical performances. The study focuses particularly on the play *Inao: The Battle of Kamangkuning* as the basis for developing a creative performance entitled “DANCE CREATIVE WEAPON” The research methodology includes documentary study, literature review, analysis of relevant academic work, expert interviews, and the researcher's own experience.

The performance creation process adheres to the seven stages of choreographic composition as proposed by Professor Emeritus Dr. Surapol Virulrak: (1) concept formulation, (2) sketch design, (3) model development, (4) construction, (5) refinement, (6) presentation, and (7) evaluation. The performance features four female performers in traditional royal costume with long sleeves, accompanied by a Pi Phat Mai Nuam ensemble. The performance is divided into five segments: ancient theatrical weapons, spear dance sequence, javelin dance sequence, sword dance sequence, and kris dance sequence. The weapon choreography can be categorized into two main types: weapons used on horseback—such as spears and javelins—for thrusting or throwing at enemies; and weapons used in close combat on the ground—such as swords and krises—for stabbing or slashing. The traditional “Tee Lo” movement is interwoven throughout all weapon sequences, in accordance with conventions of Khon and classical Thai drama. This performance serves as a creative reinterpretation and extension of traditional knowledge passed down by master artists. It is adapted to contemporary Thai societal contexts, which demand concise and impactful performances. This study exemplifies

the preservation and development of cultural knowledge in a new performance format suitable for modern Thai society.

Keywords: weapon dance, creative dancing art, dance creative

บทนำ

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ ได้แนวคิดจากการแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ของกรมศิลปากร เป็นตอนที่มีกระบวนท่ารำอาวุธครบทั้ง 4 ชนิด คือ ทวน หอกขัด กระบี่ และกริช ที่มีความสวยงามตามรูปแบบการแสดงละครใน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ ได้สร้างสรรค์กระบวนท่ารำไว้อย่างสง่างามและสมบูรณ์แบบ

การแสดงละครในเรื่องอิเหนา กรมศิลปากรได้นำบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 มาจัดทำเป็นบทละคร จัดแสดงที่โรงละครแห่งชาติ เริ่มเรื่องตั้งแต่ตอนประสันตาท่อนกจนถึงอภิเชกสังคามาระตา ซึ่งประกอบไปด้วยบทบรรยายถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ อาทิ บทรัก บทโศก บทแต่งตัว บทชมธรรมชาติ บทเกี่ยวพาราสี บทใช้อาวุธ ซึ่งบทละครเรื่องอิเหนาสำหรับการใช้อาวุธนั้นนับว่าเป็นบทละครที่มีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งในการแสดง เนื้อเรื่องมีการกล่าวถึงอิเหนาและตัวละครสำคัญของเรื่องที่มีความชำนาญในการใช้อาวุธได้อย่างหลากหลาย ผู้สร้างสรรค์ได้สำรวจหนังสือทั้ง 38 เล่ม สมุดไทย ฉบับหอสมุดวชิรญาณ ปรากฏเหตุการณ์ที่มีการใช้อาวุธทั้งหมด 18 เหตุการณ์

การกล่าวถึงอาวุธในบทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 มีการกล่าวถึงอาวุธเฉพาะบทของตัวละครสำคัญของเรื่อง คือ อิเหนา อุณการณ สุหรานากง สังคามาระตาบุศลีนา กะหมังกุหนิง วิหยาสะก่า ย่าหรีน มะงาดา จะมาหรา กะปาหั่น ระเด่นดาหยน และประสันตาท่อนกโดยมีอาวุธปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ตอนที่กล่าวข้างต้น คือ กริช หอกขัด กระบี่ ทวน ธนู ไม้พลอง ดั้ง โล่ เขน กระบองสั้น ปืน ก้นหยัน แต่มีเพียงอาวุธ 4 ชนิด ที่มีกระบวนท่ารำอาวุธที่สำคัญและเด่นชัด ซึ่งปรากฏในตอนศึกกะหมังกุหนิง ประกอบด้วยอาวุธ ทวน หอกขัด กระบี่ และกริช ที่มีกระบวนท่ารำแตกต่างกันตามลักษณะและวัตถุประสงค์ของการใช้อาวุธชนิดต่าง ๆ

ในยุคสมัยหนึ่งของกรมศิลปากร การแสดงตอนนี้ได้รับความนิยมอย่างมาก จัดเผยแพร่ให้ประชาชนชมต่อเนื่องเป็นเวลาหลายเดือน แต่เมื่อเข้าสู่ยุคปัจจุบันการแสดงตอนนี้ได้เลือนหายและนิยมจัดแสดงให้ประชาชนชมน้อยครั้ง มีเพียงวิดิทัศน์การแสดงในสื่อสังคมออนไลน์ที่ยังสามารถหาชมได้ แต่ธรรมชาติในการรับชมการแสดงก็ไม่อาจเทียบเท่ากับการได้ชมการแสดงสด ผ่านสายตาและบรรยากาศของการจัดงาน นอกจากนี้เมื่อพิจารณา

ลึกลงในรายละเอียดการสืบทอดกระบวนการท่ารำ พบว่าการแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ได้บรรจุในหลักสูตรศิลปบัณฑิต ของคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ หน่วยงานราชการที่เป็นสถานศึกษาเดียวที่ยังคงอนุรักษ์การแสดงตอนนี้ไว้ให้นักศึกษาปริญญาตรี ได้เรียนรู้วิธีการใช้อาวุธประกอบกระบวนการท่ารำ โดยเชิญนางพัชรา บัวทอง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ อดีตนาฏศิลปินอาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร เป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนการท่ารำและนางสาวกรรณก ทับจิ้น นายเอกลักษณ์ หนูเงิน เป็นผู้ช่วยจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติ

และเมื่อพ.ศ. 2562 ประเทศไทยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภาครัฐมีมาตรการปิดสถานศึกษา เพื่อรับมือกับโรคระบาดทำให้การศึกษาด้านนาฏศิลป์ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมุ่งเน้นการเรียนในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น อย่างไรก็ตามพบว่ารายวิชามีข้อจำกัดสำหรับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ อาทิ นักศึกษาขาดอุปกรณ์สำหรับการฝึกปฏิบัติ สืบสนทิตทางขาดคู่มือฝึกซ้อมและสถานที่เรียนไม่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติกระบวนการท่ารำ ด้วยเหตุนี้ผู้สร้างสรรค์จึงเกิดแนวคิด การสร้างสรรค์ผลงาน ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นการแสดงประเภทเบ็ดเตล็ดที่สามารถถ่ายทอดกระบวนการท่ารำอาวุธทั้ง 4 ชนิด จากบทละครในเรื่องอิเหนาตอน ศึกกะหมังกุหนิง โดยสร้างสรรค์กระบวนการใช้อาวุธขึ้นใหม่จากข้อมูลความรู้เดิม สอดแทรกกลวิธีการใช้อาวุธทั้ง 4 ชนิดและวัตถุประสงค์การใช้อาวุธในกระบวนการท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เพื่อให้การแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ สามารถเผยแพร่ได้อย่างแพร่หลาย เหมาะสมกับโอกาสและระยะเวลาในการจัดการแสดง สามารถบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาหรือผู้ที่สนใจสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติกระบวนการท่ารำอาวุธได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

สร้างสรรค์การแสดง ชุด อาวุธยุทธศาสตร์

กระบวนการสร้างสรรค์

การวิจัยสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์นี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีรูปแบบดำเนินงานวิจัยตามหลักนาฏยประดิษฐ์ 7 ขั้นตอน ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ดังนี้

1. ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมเกี่ยวกับ กระบวนท่ารำอาวูธ ในการแสดงละครใน เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง นำมาพัฒนา และประดิษฐ์กระบวนท่ารำใหม่ให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบการแสดงประเภทเบ็ดเตล็ด

2. ในการออกแบบร่างโครงสร้างงานศิลป์ สำหรับการแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวูธยุทธศาสตร์ ได้กำหนดจำนวนผู้แสดงไว้ระหว่าง 1 – 2 คน โดยผู้แสดงสวมเครื่องแต่งกาย ยืนเครื่องพระขนวยาว พร้อมทั้งสวมศิริภรณ์ประเภทชฎาหรือปิ่นจุเหรี็ด แสดงท่ารำ ประกอบบทร้องและทำนองเพลงซึ่งประพันธ์ขึ้นใหม่โดยเฉพาะเพื่อการแสดงชุดนี้

3. ได้มีการศึกษาข้อมูลจากการปฏิบัติกระบวนท่ารำอาวูธ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ด้านนาฏศิลป์ทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนท่าดั้งเดิม พร้อมทั้งดำเนินการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในสาขานาฏศิลป์ไทย คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และกระบี่กระบอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมไทย มาไม่น้อยกว่า 30 ปี จากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลเชิงลึกที่ได้รับมา วิเคราะห์และประมวลผลในการพัฒนาโครงสร้างงานศิลป์ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ อย่างมีระบบ

4. การสร้างสรรค์ผลงาน ชุด อาวูธยุทธศาสตร์ ดำเนินการโดยอาศัยข้อมูล จากการฝึกปฏิบัติจริงเป็นหลัก ในกระบวนการสร้างสรรค์ได้มีการร้อยเรียงกระบวนท่ารำ อาวูธที่คิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ ท่ารำทวน ท่ารำหอกซัด ท่ารำกระบี่ และท่ารำกริช ภายหลังการทดลองแสดงด้วยเครื่องแต่งกายยืนเครื่อง พบว่า ในบางกระบวนท่ารำมีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหว จึงมีการปรับเปลี่ยนลักษณะท่ารำ ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะเครื่องแต่งกายและสอดคล้องกับจารีตการแสดงละครใน

5. การเก็บรายละเอียดของผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ เริ่มต้นจากการพิจารณา ภาพรวมของการแสดงให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้น พิจารณากระบวนท่ารำให้ประสานสัมพันธ์กับบทร้องและทำนองเพลงที่ประพันธ์ขึ้น โดยเฉพาะ รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการแสดง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบการแสดงตามแนวทางที่กำหนดไว้

6. ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้มีการวางแผนงานนำเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานาฏศิลป์ คีตศิลป์ และดุริยางคศิลป์ ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการแสดงและการสอน ทั้งภายในและภายนอกสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยมีบทบาทเป็นผู้พิจารณา ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะที่ประโยชน์ต่อการพัฒนาผลงาน

7. วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย เรียงเรียงเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการสร้างสรรค์กระบวนการทำรำอาวู 4 ชนิด ทวน หอกซัด กระปี่ และกริช จากองค์ความรู้เดิมของการแสดงละครใน เรื่อง อีเหนา ตอนศึกกะหมิงกุนhing ผู้สร้างสรรค์ได้วิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการตามหลักนาฏยประดิษฐ์ 7 ขั้นตอนของ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ คือ 1) การกำหนดแนวคิด 2) การออกแบบร่าง 3) การพัฒนาแบบ 4) การก่อสร้าง 5) การเก็บรายละเอียด 6) การเสนอผลงาน 7) การประเมินผลงาน ดังนี้

1. การกำหนดแนวคิด

การสร้างสรรค์การแสดง ชุด อาวูยุทธศาสตร์ จัดอยู่ในรูปแบบการแสดงประเภทเบ็ดเตล็ด โดยมีการนำทฤษฎีนาฏยศิลป์ ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ กำหนดความคิดหลักสำหรับการสร้างสรรค์ผลงาน คือ ระดับเป้าหมาย เพื่อเป็นการเผยแพร่การแสดงกระบวนการทำรำอาวูทั้ง 4 ชนิดในระยะเวลาที่เหมาะสมกับปัจจุบัน และสำหรับให้นักศึกษาหรือผู้ที่สนใจสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติกระบวนการทำรำอาวูได้ในขั้นต้นระดับวัตถุประสงค์ เพื่อให้การแสดงสามารถเผยแพร่ได้อย่างต่อเนื่องในทุกยุคทุกสมัย และนักศึกษาหรือผู้ที่สนใจมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำรำอาวูทั้ง 4 ชนิด และสามารถเป็นแรงบันดาลใจเกิดการต่อยอดผลงานด้านนี้ต่อไปในอนาคต

2. การออกแบบร่าง

คือการนำแนวคิดมาพัฒนาเป็นโครงร่างของการแสดงและกระบวนการสร้างสรรค์ โดยในการออกแบบร่างของการแสดง ชุด อาวูยุทธศาสตร์ ได้กำหนดจำนวนผู้แสดง 2 คน ใช้โครงสร้างท่ารำที่สังเคราะห์จากกระบวนการทำรำอาวูในบทละครเรื่องอีเหนา ตอนศึกกะหมิงกุนhing เป็นหลัก โดยมีการประยุกต์ออกแบบท่ารำใหม่ให้สอดคล้องกับแนวคิดของการแสดง นอกจากนี้ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้าบรรเลงประกอบการแสดง พร้อมทั้งประดิษฐ์บทร้องและทำนองเพลงใหม่ เพื่อใช้เป็นบทบรรยายและเพิ่มมิติให้อรรถรสในการแสดง

3. การพัฒนาแบบ

เป็นขั้นตอนที่มุ่งเน้นการทดลองและปรับปรุงโครงร่างที่ได้จากการออกแบบร่าง เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการแสดง โดยในการแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวูยุทธศาสตร์ ได้มีการพัฒนาแบบจากแนวคิดเบื้องต้นที่กำหนดไว้ โดยปรับเปลี่ยนจำนวนผู้แสดงเป็นหญิง 4 คน แบ่งเป็นผู้แสดงหลัก 2 คน และผู้แสดงรอง 2 คน นอกจากนี้ยังมีการปรับเปลี่ยนวงดนตรีประกอบการแสดงจากวงปี่พาทย์เครื่องห้า

มาเป็นวงปีพาทย์ไม้นวม เพื่อให้ได้บรรยากาศเสียงที่นุ่มนวลและเหมาะสมกับลักษณะการแสดงมากยิ่งขึ้น ด้านการแต่งกายผู้แสดงทั้งหมดใช้การแต่งกายแบบยืนเครื่องพระขนยาว โดยผู้แสดงหลักสวมปันจุเหรีจ ส่วนผู้แสดงรองใช้ผ้าสีทองโปกคีระชะผูกโบว์ด้านหลัง เพื่อสร้างความแตกต่างของบทบาทอย่างชัดเจนและเสริมความงามตามขนบศิลปะการแสดงโขนละคร

4. การก่อสร้าง

คือ กระบวนการนำแบบที่ผ่านการพัฒนาแล้วมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงจริง โดยดำเนินการฝึกซ้อม วางแผน และจัดเตรียมองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ สำหรับการแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ ม้องค์ประกอบหลักของการแสดง ดังนี้

4.1 การกำหนดผู้แสดง

การคัดเลือกผู้แสดงในการแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ ใช้ผู้แสดงสาขานาฏศิลป์ไทย ละครพระ จำนวน 4 คน แบ่งเป็นผู้แสดงหลัก 2 คน รับบทบาทสมมติเป็นนักรบหรือแม่ทัพ ออกฝึกซ้อมอาวุธกลางลานสนามฝึกซ้อม ผู้แสดงรอง 2 คน รับบทบาทสมมติเป็นเสนา ดูแลความเรียบร้อยด้านข้างเวทีและถอดม้าออกจากนักแสดงหลัก ทั้งนี้ผู้แสดงจำเป็นต้องมีกระบวนการทำร่างกาย มีความสามารถในการใช้อาวุธประเภทสั้นและยาวได้อย่างคล่องแคล่ว มีปฏิภาณไหวพริบ สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นบนเวทีได้อย่างรวดเร็ว

4.2 เครื่องดนตรีประกอบการแสดง

วงปีพาทย์ที่ใช้ประกอบการแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ ใช้วงปีพาทย์ไม้นวมตามรูปแบบการบรรเลงประกอบการแสดงละครในหรือสำหรับบรรเลงอยู่ในโรงหรือในห้อง ซึ่งให้เสียงที่ทุ้มนุ่มนวล นอกจากนี้ได้นำปี่ชวามาใช้บรรเลงประกอบการแสดงในเพลงแขกเจ้าเซ็นและเพลงโยนแปลงซึ่งเสียงปี่ชวาส่งเสริมให้เกิดอารมณ์สนุกสนานเร้าใจ เสริมการแสดงให้มีอรรถรสมากขึ้น

4.3 การประพันธ์ทำนองเพลง

การแสดงสร้างสรรค์ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ เป็นการร้อยเรียงกลวิธีกระบวนการ ทำท่าอาวุธ 4 ชนิดขึ้นใหม่ จากการแสดงละครใน เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ฉะนั้นบทร้องและทำนองเพลงสื่อถึงวิธีการใช้อาวุธทั้ง 4 ชนิด คือ ทวน หอกซัด กระบี่ และกริช

ประพันธ์บทร้องและบรรจเพลง โดย นาย นายภวัต จันทรदारักษ์ ตรวจแก้ไข
บทประพันธ์ โดย รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน ที่ปรึกษาบทร้องและทำนองเพลง
โดย นายไชยยะ ทางมีศรี

บทการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์

ปีพาทย์ทำเพลง โยนดาบ

ร้องเพลง โยนดาบ

เบื่องโอราน การณรงค์ ยงยุทธ ใช้สรรพ อาวุธ สุดสง่า
ทำสงคราม ประหารประหัตถ์ เหล่าปัจจา กลวิธี ลีลา แตกต่างกัน

ร้องเพลง ตั่งตั่ง

ขึ้นควบขี่ พาชีชาญ อีกรหาญสู้ ถือนวนทอง พวงพู่ ดูแข็งขัน
เร่รุกรั่ว ไล่ประชิด ตัดฟัน หมายมั่น แทงตรง ปลงชีวี

ปีพาทย์ทำเพลงแทงวิสัย

ร้องเพลง ปฐม

หยิบหอกขัด วางวัง เข้าชิงชัย อยู่บนหลัง มโนมัย ชม่นขมิ
ควงหอก กลอกกลับ งามท่าที พุ่งสังหาร ไพร ที่จูโจม

ปีพาทย์ทำเพลงรวปลูกต้นไม้

ร้องเพลง นาคราชชั้นเดียว

ลงจาก สินธพลัน ทันทิ จักระปี เงื่อง่า เข้าถาโถม
ฟาดฟัน บั่นบุก รุกโรม หักโหม หั่นเหียน ไม่เปลี่ยนแปลง

ปีพาทย์ทำเพลงแขกเจ้าเซ็น (ปีชวากองแขก)

ร้องเพลงแขกหนึ่งชั้นเดียว

กรายกริช ฤทธิ์ฤทธิ์ อาวุธสั้น โรมรัน ปัจจา กล้ากำแหง
แทงคล่อง ป้องปัด วัดแว้ง กำลังแรง รอนราญ ผลาญไพร

ปีพาทย์ทำเพลงโยนแปลง

4.4 เครื่องแต่งกาย

แนวคิดการสร้างเครื่องแต่งกายของนักแสดง อิงจากรูปแบบจารีตการแสดง
ละครใน เรื่องอิเหนา คือ นักแสดงแต่งกายยืนเครื่องแขนยาว ตัวละครชายมีการสวมศิราภรณ์
ทั้งขลุ่ยและปิ่นจุเหิร์ต ฉะนั้นการสร้างเครื่องแต่งกายและศิราภรณ์ ในการแสดงสร้างสรรค์
ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ นั้นให้นักแสดงหลักสวมเสื้อชั้นในแขนยาวสีดำทับด้วยเสื้อชั้นนอก

แขนสั้นสีดำและน้ำตาล เพิ่มเกราะคาดอกอย่างการแสดงโขน เพื่อเสริมบทบาทของตัวละคร ให้เด่นชัด ศีรษะสวมปันจูเหรี้ง สำหรับผู้แสดงตัวรอง สวมเสื้อชั้นใน แขนยาวสีอ่อน ทับด้วยเสื้อชั้นนอกแขนสั้นสีแดงและสีเขียว ตามลักษณะการจับคู่สีเครื่องแต่งกายการแสดงละครใน ศีรษะใช้ผ้าสีทองผูกโบว์ด้านหลังให้คล้ายลักษณะปันจูเหรี้ง สาเหตุที่ใช้ปันจูเหรี้งในผลงานการสร้างสรรค์ชุดนี้ เพราะว่า “เครื่องแต่งศีรษะที่เรียกว่า ปันจูเหรี้ง เป็นของที่ประดิษฐ์ขึ้นแต่งละครหลวง เมื่อรัชกาลที่ 2 เดิมสำหรับแต่งปันหยีกับอุณาการณในเรื่องอิเหนา แขนผ้าคาดโพกศีรษะ” (สำนักการสังคีต, 2547, น. 45) จากคำกล่าว ที่ยกมา เป็นแรงบันดาลใจ นำปันจูเหรี้งมาใช้เป็นศิราภรณ์ประกอบเครื่องแต่งกายของผู้แสดง เนื่องจากบทละครในเรื่องอิเหนาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นยอดของกลอนบทละคร และปันจูเหรี้งก็ถือกำเนิดขึ้นในรัชกาลที่ 2 ผู้สร้างสรรค์จึงต้องการให้องค์ประกอบการแสดง มีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ความแตกต่างกันระหว่างเครื่องแต่งกายผู้แสดงหลักและผู้แสดงรอง คือ ผู้แสดงหลักสวมปันจูเหรี้ง ผู้แสดงรองใช้ผ้าสีทองผูกโบว์ด้านหลังให้คล้ายลักษณะปันจูเหรี้ง นอกจากนี้ ผู้แสดงหลักสวมเกราะคาดอก ผู้แสดงรองไม่สวมเกราะคาดอก เหตุที่แตกต่างกันนี้ เพื่อแบ่งฐานะชนชั้นของตัวละครให้ชัดเจน

ภาพที่ 1 เครื่องแต่งกายผู้แสดงหลัก
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 2 เครื่องแต่งกายผู้แสดงรอง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

4.5 อุปกรณ์ประกอบการแสดง

งานสร้างสรรค์การแสดงครั้งนี้ มีแนวคิดรวบรวมกลวิธีการใช้อาวุธมาจากการแสดงละครใน เรื่อง อิเหนา ตอน ศีกะหมังกุหนิง ซึ่งเป็นการแสดงละครในที่มีกระบวนท่ารำอาวุธทั้ง 4 ชนิด ที่สมบูรณ์และงดงาม ดังนั้น อุปกรณ์ประกอบการแสดงสร้างสรรค์ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ จึงประกอบด้วย ทวน หอกขัด กระบี่ กริช และม้าแฝง โดยยึดรูปแบบอาวุธจากกรมศิลปากร และแรงบันดาลใจแทนวางอาวุธจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 3 อุปกรณ์ประกอบการแสดง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

4.6 รูปแบบการแสดง ประกอบด้วย 5 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ผู้แสดงหลักรำออกสู่หน้าเวทีด้วยเพลงโยนดาบและรำตามบทร้องที่สื่อถึงอาวุธโบราณของการทำสงครามมีกลวิธีการใช้ที่แตกต่างกัน

ช่วงที่ 2 ผู้แสดงหลักรำตามบทร้องทำนองเพลงตุงตุงและแทงวิสัย สื่อถึงกระบวนการทำรำอาวุธทวน การรูกะไรไล่ประชิดกันบนหลังม้า การแทงการรับอาวุธกัน และกัน

ช่วงที่ 3 ผู้แสดงหลักรำตามบทร้องทำนองเพลงปทุมและรั้วปลูกต้นไม้ สื่อถึงกระบวนการทำรำอาวุธหอกขัด อย่างคล่องแคล่วบนหลังม้า การแทงการปิด การควงมือเดียวและสองมือ

ช่วงที่ 4 ผู้แสดงหลักรำตามบทร้องทำนองเพลงนาคราชชั้นเดียวและแขกเจ้าเซ็น (ปี่ชวากลองแขก) สื่อถึงกระบวนการทำรำอาวุธกระบี่บนพื้นราบ การพาดฟันในระยะประชิดตัว การแทงการรับ ส่วนผู้แสดงรอง ถอดม้าแฝงออกจากผู้แสดงหลักแล้วกลับเข้าด้านขวาเวที

ช่วงที่ 5 ผู้แสดงหลักรำตามบทร้องทำนองเพลงแขกหนึ่งชั้นเดียวและโยนแปลง สื่อถึงกระบวนการทำรำอาวุธกริช การแทง การรับ การปิด การผลักด้วยมือ ในระยะประชิดตัว

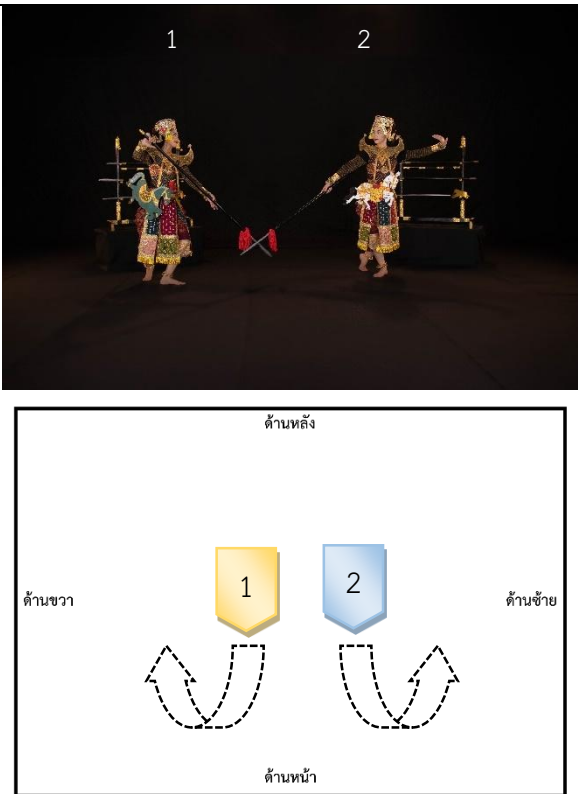
4.7 โครงสร้างกระบวนการทำรำ

กระบวนการทำการแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ ได้วิเคราะห์ กลวิธีและวัตถุประสงค์การใช้อาวุธในกระบวนการทำรำ จากการแสดงละครใน เรื่องอิเหนา ตอน คีตกะหมังกุหนิง และเทียบเคียงข้อมูลจากงานวิจัยเรื่องจารีตการใช้อุปกรณ์การแสดง ละคร เรื่อง อิเหนา ของสุภาวดี โพธิเวชกุล งานวิจัยเรื่องรำอาวุธของตัวละครในละคร เรื่องอิเหนา ของรุ่งนภา ฉิมพูน งานวิจัยกระบวนการและกลวิธีการใช้กระบี่ในการแสดง ละครในเรื่องอิเหนา ของกรนก ทับจีน และการสร้างสรรค์การแสดง ชุด นาฎยหอกขัด ของบรรณรฏ อัญญะโพธิ์ สอดแทรกผสมผสานกระบวนการทำรำอาวุธใหม่จากโครงสร้าง ศิลปะการต่อสู้กระบี่กระบอง โดยมีนางพัชรา บัวทอง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ อดีตนาฏศิลปิน อาวุธโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร เป็นที่ปรึกษาการออกแบบกระบวนการทำรำอาวุธ ในผลงานการแสดงสร้างสรรค์ในครั้งนี้

กระบวนการทำการแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย กระบวนการทำรำอาวุธทั้ง 4 ชนิด ทวน หอกขัด กระบี่ และกริช ซึ่งร้อยเรียงกระบวนการที่ได้จากการวิเคราะห์กลวิธีและวัตถุประสงค์การใช้อาวุธแต่ละชนิด ประกอบด้วย การแทง การรับ การปิด การฟ่ง การพัดหรือพาด และท่าดีเลาะ สอดแทรกผสมผสานกับกระบวนการทำรำอาวุธ ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่จากโครงสร้างกระบี่กระบอง ประเภทอาวุธยาวและอาวุธสั้น

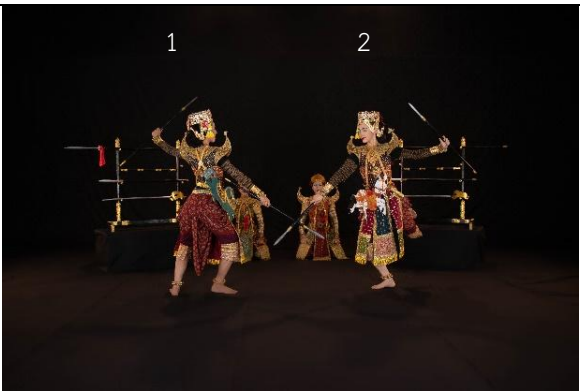
อาทิ การฟุ้งทวนใส่คู่ต่อสู้ด้วยมือเดียว การแทงและปิดทอกซ์ด การพัดหรือฟาดกระบี่ การแทงกริชและปิดกริชด้วยมือเปล่า ดังได้แสดงภาพตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 กระบวนท่าการฟุ้งทวนใส่คู่ต่อสู้ด้วยมือเดียว

ที่	รูปภาพและการใช้พื้นที่	คำอธิบาย
1		วิธีปฏิบัติ ผู้แสดงคนที่ 1 เท้าซ้ายถอยเท้า เท้าขวา วางหลังมือขวาโยนปลายทวนขึ้น มือซ้ายหงายมือรับปลายทวน ปิดทวนจากคู่ต่อสู้ไปด้านหน้าระดับขา ศีรษะเอียงซ้ายและหมุนตัวไปทางขวา ผู้แสดงคนที่ 2 เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังมือซ้ายฟุ้งทวนใส่คู่ต่อสู้ระดับขา และตั้งวงบนศีรษะเอียงขวา และหมุนตัวไปทางซ้าย วิธีการใช้พื้นที่ ผู้แสดงทั้งสองคนเคลื่อนที่มากกลางเวที หมายเหตุ ลักษณะการถือทวน ผู้แสดงคนที่ 1 ให้มือล่างหรือมือที่อยู่ส่วนปลายทวนหงายมือกรีดนิ้วทั้งสี่และมือบน หรือมือที่อยู่ส่วนด้ามทวนคว่ำมือผู้แสดงคนที่ 2 มือขวาถือทวนคว่ำมือ

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ตารางที่ 2 กระบวนท่าการแทงและปิดหอกขัด

ที่	รูปภาพและการใช้พื้นที่	คำอธิบาย
1	 ภาพที่ 1.1 ภาพที่ 1.2	ผู้แสดงคนที่ 1 หันหลังเท้าขวาก้าวหน้า มือขวาถือหอกขัดปลายหอกขัดชี้ไปด้านหน้า แขนงหอกขัดใส่ขาคู่ต่อสู้ มือซ้ายถือหอกขัดปลายหอกขัดชี้เฉียงขึ้นระดับศีรษะ (ภาพที่ 1.1) และหันหน้าเท้าขวากระดกเท้า มือซ้ายถือหอกขัดปลายหอกขัดชี้ไปด้านหน้า ปิดปลายหอกขัดจากคู่ต่อสู้ มือขวาถือหอกขัดปลายหอกขัดชี้เฉียงขึ้นระดับศีรษะ (ภาพที่ 1.2) ผู้แสดงคนที่ 2 หันหน้าเท้าซ้ายกระดกเท้า มือขวาถือหอกขัดปลายหอกขัดชี้ไปด้านหน้า ปิดปลายหอกขัดจากคู่ต่อสู้ มือขวาถือหอกขัดปลายหอกขัดชี้เฉียงขึ้นระดับศีรษะ (ภาพที่ 1.1) และหันหลังเท้าซ้ายก้าวหน้า มือซ้ายถือหอกขัดปลายหอกขัดชี้ไปด้านหน้า แขนงหอกขัดใส่ขาคู่ต่อสู้ มือขวาถือหอกขัดปลายหอกขัดชี้เฉียงขึ้นระดับศีรษะ (ภาพที่ 1.2)

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ตารางที่ 3 กระบวนท่าการฟัดหรือฟาดกระบี่ลงหลังคู่ต่อสู้

ที่	รูปภาพและการใช้พื้นที่	คำอธิบาย
1	 ภาพที่ 1.1 ภาพที่ 2.1 	ผู้แสดงคนที่ 1 เฝ้าซ้าย ก้าวหน้า มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถือกระบี่ฟาดลงหลัง คู่ต่อสู้ (ภาพที่ 1.1) และเท้า ขวาก้าวข้าง มือซ้าย จีบหงายระดับอก มือขวาถือ กระบี่ระดับศีรษะปลาย กระบี่อยู่ข้างหลังรับกระบี่ จากคู่ต่อสู้ (ภาพที่ 1.2) ผู้แสดงคนที่ 2 เฝ้าซ้าย ก้าวหน้า มือซ้ายจีบหงาย ระดับอก มือขวาถือกระบี่ ระดับศีรษะปลายกระบี่อยู่ ข้างหลังรับกระบี่จากคู่ต่อสู้ (ภาพที่ 1.1) และเท้าขวา ก้าวข้าง มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถือกระบี่ฟาดลงหลัง คู่ต่อสู้ (ภาพที่ 1.2) วิธีการใช้พื้นที่ ผู้แสดงทั้งสองคนเคลื่อนที่ลักษณะ วงกลม หมายเหตุ ปฏิบัติกระบวน ท่า 6 ครั้ง

ตารางที่ 3 กระบวนท่าการฟัดหรือฟาดกระบี่ลงหลังคู่ต่อสู้ (ต่อ)

ที่	รูปภาพและการใช้พื้นที่	คำอธิบาย
		

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ตารางที่ 4 กระบวนท่าการแทงกริชและปิดด้วยมือเปล่า

ที่	รูปภาพและการใช้พื้นที่	คำอธิบาย
1		ผู้แสดงคนที่ 1 มือขวาปิดกริชคู่ต่อสู้ไปข้างหลัง และเท้าซ้ายกระโดดเท้า เท้าขวาก้าวหน้า หมุนตัวหันด้านหน้า เท้าซ้ายวางหลัง มือขวาถือกริชระดับศีรษะมือซ้ายแบมือ ผลักแขนขวาจากคู่ต่อสู้ไปข้างหน้า ผู้แสดงคนที่ 2 เท้าซ้ายกระโดดเท้าเท้าขวาก้าวข้างมือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถือกริชแทงข้อมือข้างลำตัวแทงกริชหาคู่ต่อสู้ และหมุนตัวหันด้านหลัง

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

5. การเก็บรายละเอียด

เป็นกระบวนการตรวจสอบ แก้ไข และปรับปรุงองค์ประกอบของการแสดงให้มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และแนวคิดที่วางไว้ โดยการแสดงสร้างสรรค์ชุด อาวุธยุทธศาสตรา ได้ผ่านการประชุมสัมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับ

ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขานาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ ซึ่งได้ร่วมกันให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและเชิงสร้างสรรค์ คือ การปรับเปลี่ยนผู้ขับร้องจากนักร้องหญิงเป็นนักร้องชาย เพื่อให้สอดคล้องกับการแสดงและเพิ่มมิติด้านอารมณ์ให้กับการแสดง โดยผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่าการใช้นักร้องชายสามารถถ่ายทอดอารมณ์ของบทร้องได้อย่างทรงพลัง มีความเข้มแข็ง และสง่างาม ซึ่งเหมาะสมกับรูปแบบการแสดงที่เน้นความแข็งแกร่ง ทั้งนี้คณะผู้ประเมิน เน้นย้ำว่าผลงานการแสดงชุดนี้ เป็นการสร้างสรรค์ใหม่ที่มีรากฐานมาจากองค์ความรู้ดั้งเดิม มิใช่การลอกเลียนหรือทำซ้ำโดยปราศจากการพัฒนา ทำให้การแสดงมีคุณค่าทางวิชาการ ควบคู่กับความงามทางศิลปะ

6. การเสนอผลงาน

เป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการสร้างสรรค์ ที่มุ่งหมายเพื่อนำเสนอผลงานต่อผู้ชมในบริบทจริง อันเป็นการทดสอบประสิทธิภาพของการสร้างสรรค์ รวมถึงเปิดโอกาสให้ได้รับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาต่อยอดในอนาคต

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ ได้รับการนำเสนออย่างเป็นทางการในงานนำเสนอผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ระดับชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2566 การนำเสนอในเวทีระดับชาติดังกล่าวนอกจากเป็นการเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชนแล้ว ยังเป็นกระบวนการประเมินผลเชิงวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งเสริมให้ผลงานมีความน่าเชื่อถือ และเป็นการยืนยันคุณค่าของการสร้างสรรค์ทั้งในเชิงศิลปะและองค์ความรู้

ภาพที่ 4 การนำเสนอผลงานในงานนำเสนอผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ระดับชาติ

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ครั้งที่ 7

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

7. การประเมินผลงาน

การประเมินผลงานเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างผลงานนาฏศิลป์ เนื่องจากมีบทบาทสะท้อนคุณค่าและประสิทธิภาพของผลงาน ตลอดจนกลไกที่ช่วยพัฒนา และปรับปรุงการแสดงให้มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านเนื้อหา แนวคิดสร้างสรรค์ และการนำเสนอผลงาน ตลอดจนครอบคลุมถึงการตรวจสอบความสอดคล้องของแนวคิด จุดมุ่งหมาย วิธีการ จนถึงการรับรู้ของผู้ชมในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ เป็นผลงานที่เกิดจากกระบวนการ ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทำรำอาวูในการแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง ซึ่งได้ถูกนำมาประยุกต์ เชื่อมโยงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์การทหาร และศิลปะการต่อสู้ กระบี่กระบอง รวมเข้าด้วยกัน การประเมินผลวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของการแสดง ชุดนี้จึงมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ในอนาคต โดยแบ่งประเด็นวิเคราะห์เป็น 2 ด้าน ทั้งด้านวิชาการและด้านนาฏศิลป์ ดังนี้

ข้อดีด้านวิชาการ การแสดงชุดนี้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ อ้างอิง จากเอกสาร งานวิจัย และบทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือ และมีความลึกซึ้งทางองค์ความรู้

ข้อดีด้านนาฏศิลป์ คือ การออกแบบรูปแบบการแสดงที่มีความกระชับ ชัดเจน โดยมีการแบ่งช่วงตอนอย่างมีระบบ พร้อมบทร้องบรรยายประกอบการแสดง ช่วยให้ผู้ชมสามารถเข้าใจเจตนารมณ์ของกระบวนการทำรำและเรื่องราวที่นำเสนอ ได้อย่างชัดเจน แม้จะอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของระยะเวลาในการแสดง ทั้งยังเป็นแนวทาง ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัยที่ต้องการการนำเสนอเนื้อหาอย่างกระชับแต่ครบถ้วน

ข้อจำกัดด้านวิชาการ การแสดงชุดนี้เป็นการศึกษาบทละครที่จำเพาะเจาะจง อาจทำให้มุมมองในการนำเสนออาวูในบริบทอื่น ๆ ของสังคมไทยถูกจำกัดไว้ในกรอบ

ข้อจำกัดด้านนาฏศิลป์ ขอบเขตการเคลื่อนไหวร่างกายมีความจำกัดด้วย รูปแบบการใช้อาวู ตามจารีตการแสดงละครใน

อย่างไรก็ตาม การแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวุธยุทธศาสตร์ เป็นผลงานที่มี คุณค่าทางวิชาการและศิลปะการแสดง โดยสามารถนำองค์ความรู้ทางวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และนาฏศิลป์ มาผสมผสานเพื่อสร้างงานที่เหมาะสมกับยุคสมัย แม้จะมี ข้อจำกัดบางประการ แต่ก็ถือเป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาและต่อยอดสู่งานนาฏศิลป์ รูปแบบใหม่ที่ยังเคารพรากเหง้าทางวัฒนธรรมไทย

อภิปรายผล

การสร้างสรรค ชุต อาวุธยุทธศาสตร์ เป็นหนึ่งในรูปแบบศิลปะการแสดงที่แสดงถึงความวิจิตรและประณีตของนาฏศิลป์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกระบวนการทำรำอาวุธ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทักษะและองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดผ่านท่ารำการเคลื่อนไหว และการใช้อาวุธอย่างมีแบบแผน ทั้งนี้ กระบวนการสร้างสรรค์และการวิเคราะห์ท่าร่าดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากองค์ความรู้และผลงานวิจัยหลากหลายแขนง

งานวิจัยที่สนับสนุนการวิเคราะห์กระบวนการทำรำอาวุธในละครในเรื่องอิเหนา มีความสอดคล้องกันในด้านรูปแบบการเคลื่อนไหวและการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง ของ สุภาวดี โพธิเวชกุล ได้วิเคราะห์ถึงจารีตและประเพณีการใช้อุปกรณ์การแสดงในเรื่องอิเหนา ซึ่งสะท้อนถึงบริบททางวัฒนธรรมและความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่ในท่ารำอาวุธ รวมถึง รุ่งนภา ฉิมพุม ที่ศึกษาท่ารำอาวุธของตัวพระในเรื่องอิเหนา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของท่ารำที่เน้นความสง่างาม และความกล้าหาญของตัวละคร

นอกจากนี้ งานของ กรกนก ทับจีน ยังเจาะลึกถึงกลวิธีการใช้กระบี่ในการแสดง ซึ่งช่วยเสริมความสมจริงและความน่าเชื่อถือของฉากการต่อสู้ในละคร ขณะที่ผลงานสร้างสรรค์ของ บวรบรรณ ัญญะโพธิ์ ในชุด “นาฏยหอกซัด” ได้นำเสนอรูปแบบท่ารำอาวุธที่ผสมผสานระหว่างความงามทางศิลปะและพลวัตของการเคลื่อนไหว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบท่ารำในชุดการแสดงปัจจุบัน

ในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงชุดนี้ ยังได้นำแนวคิดจาก ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ มาเป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของการแสดง อาทิ ความสมดุลของภาพบนเวที การเคลื่อนไหวอย่างเป็นจังหวะ และการใช้พลังในการแสดง ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้ผู้ชมรับรู้ถึงอรรถรสทางอารมณ์ที่ตื่นเต้นและเร้าใจ

ทั้งนี้ แนวคิดจาก ทฤษฎีทัศนศิลป์ (Visual Arts Theory) ซึ่งเน้นองค์ประกอบศิลป์ เช่น สมดุล (balance) ความกลมกลืน (harmony) และจุดเด่น (emphasis) รวมถึง ทฤษฎีการเคลื่อนไหว (Movement Theory) ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ทิศทาง ความเร็ว และแรงของการเคลื่อนไหว ได้ถูกนำมาปรับใช้ในการออกแบบท่ารำ เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่งดงามและสมจริงบนเวที

การแสดงสร้างสรรค์ ชุต อาวุธยุทธศาสตร์ จึงเป็นผลลัพธ์ของการบูรณาการองค์ความรู้จากทั้งงานวิจัยทางนาฏศิลป์และทฤษฎีด้านศิลปะการแสดง การออกแบบท่ารำที่สมดุลและทรงพลัง ผสมผสานความรู้เชิงวิชาการ ศาสตร์นาฏศิลป์ ความคิดสร้างสรรค์

ของผู้สร้างสรรค์ ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงทักษะของผู้แสดง หากยังเป็นการยกระดับการแสดง ให้เป็นทั้งการอนุรักษ์และการพัฒนาศิลปะไทยในยุคสมัยใหม่ได้อย่างงดงาม

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการร่ำอาวูธในการแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวูธยุทธศาสตร์ เป็นเพียงการวิเคราะห์จากการแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง เท่านั้น ยังมีการแสดงละครหลายประเภทที่มีการใช้อาวูธที่แตกต่างจากนี้ให้ผู้ที่สนใจศึกษานำมาต่อยอดพัฒนาให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตยุคใหม่ในสังคมปัจจุบัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ศิลปะการแสดงสามารถเข้าถึงกลุ่มเยาวชนได้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด อาวูธยุทธศาสตร์ ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ผู้สร้างสรรค์กราบขอบพระคุณแหล่งทุนดังกล่าว และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่จัดสรรทุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้านการดำเนินงาน การให้คำปรึกษากระบวนการทำงาน

รายการอ้างอิง

- กรรณก ทับจิ้น. (2560). กระบวนท่าและกลวิธีการใช้กระบี่ในการแสดงละครในเรื่อง อิเหนา. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพมหานคร.
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. (2464). บทละครเรื่องอิเหนา ฉบับหอสมุดวชิรญาณ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย.
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. (2464). บทละครเรื่องอิเหนา ฉบับหอสมุดวชิรญาณ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย.
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. (2464). บทละครเรื่องอิเหนา ฉบับหอสมุดวชิรญาณ เล่ม 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย.
- บวรบรรณ อัญญะโพธิ์. (2559). การสร้างสรรค์การแสดง ชุด นาฏยหอกขัด. คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- รุ่งนภา ฉิมพูน. (2540). ร่ำอาวูธของตัวพระในละครในเรื่องอิเหนา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- สุภาวดี โพธิเวชกุล. (2539). **จารีตการใช้อุปกรณ์การแสดงละครเรื่องอิเหนา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.